

Evaluatierapport Buur & Co

Eindrapport in het kader van de
WMO-werkplaats Noord

Dr. Arne van den Bos
januari 2016

Evaluatie Buur & Co

Eindrapport in het kader van de WMO-werkplaats Noord

**Arne van den Bos
januari 2016**

Colofon

Onderzoek en rapportage : Arne van den Bos, Academie voor Sociale Studies
Lectoraat Rehabilitatie
Hanzehogeschool Groningen

Lay out : Karola Nap

Opmaak : Canon

Druk : Grafische Industrie De Marne

correspondentie : e.l.korevaar@pl.hanze.nl

Copyright©2016 Hanzehogeschool Groningen/Lectoraat Rehabilitatie

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding: beschrijving van Buur & Co	7
2. Doelstelling en onderzoeksvragen	11
3. Methodebeschrijving	13
4. Resultaten	15
5. Conclusie en aanbevelingen	25
6. Stappenplan	29
7. Literatuurlijst	33
8. Bijlagen	35

Samenvatting

Buur & co is een wijkgerichte interventie in Gorredijk, gemeente Opsterland, waarbij wijkbewoners via begeleide bijeenkomsten klussen voor elkaar kunnen doen op het gebied van welzijn. Tevens biedt het een platform om initiatieven te ontplooiën ter bevordering van de interactie in de wijk. Deze interventie is van 2013 tot november 2015 gevolgd vanuit de Wmo-werkplaats Noord. Middels interviews, literatuuronderzoek, focusgroepen en het bijwonen van Buur & co bijeenkomsten is de interventie geëvalueerd en worden er aanbevelingen gegeven. Hieronder volgen enkele belangrijke bevindingen en aanbevelingen.

Qua functioneren van de groep blijkt dat de deelnemers aan Buur & co over het algemeen tevreden zijn. Er vloeien een breed scala aan activiteiten voort uit de interventie en het enthousiasme van de leden is groot. Professionele achtervang is van belang voor de continuïteit van de groep en de verbinding met het netwerk van zorg- en welzijnsinstellingen in de Gemeente Opsterland. Tevens is het wervingsbeleid op twee sporen efficiënt gebleken. De interventie past goed in het totaalaanbod van zorg en welzijn bij gemeente Opsterland en is eveneens vanuit theoretisch oogpunt passend. Een goed functionerende Buur & co groep kan een positieve invloed hebben op het welzijn van de leden en vergroot de sociale cohesie in de wijk. Hiervoor is het belangrijk om ruimte te bieden aan initiatieven van de leden en om de doelen klein – en dus haalbaar – te houden. De Wmo-wet indachtig is het van belang om extra aandacht te besteden aan de inclusie van mensen met een psychiatrische achtergrond en/of LVB. Hieraan gerelateerd kunnen de lijnen tussen de Buur & co groep en cliënt-begeleiders korter gemaakt worden. Ook kan de verbinding tussen de Buur & co groep en de gemeente versterkt worden, door het gebiedsteam te betrekken bij een Buur & co bijeenkomst.

H1: Inleiding en beschrijving Buur & Co

Buur & Co is een wijkgerichte interventie in de gemeente Opsterland die bestaat uit een groep (of groepen en) van burgers die – onder begeleiding - elkaar ondersteunen bij het maatschappelijk participeren. In overeenstemming met 'De kanteling' in de Wmo en Welzijn Nieuwe Stijl kan de gemeente Opsterland zo een bijdrage leveren om burgers te ondersteunen bij hun deelname aan de samenleving. In essentie zorgt een Buur & Co groep voor een vergroting van het sociale netwerk. Hierbij worden zij begeleid door een of meerdere vrijwilligers en/of professionals. Iedere groep bestaat uit een netwerk van ongeveer 8-10 burgers die bij elkaar in de buurt wonen en elkaar ondersteunen: mensen helpen elkaar en tegelijkertijd is er ook sprake van een ontmoeting.

Herkomst

Beleidsmedewerker Trijntje Köhler, werkzaam bij Gemeente Opsterland, raakte geïnspireerd na het lezen van een column van Pieter Hilhorst in de Volkskrant (Hilhorst, 2012) over de 'KeyRing Network' methode in Engeland (Keyring, 2014). In het artikel werd een methode besproken om sociale netwerken op wijkniveau te verbeteren. Het in het artikel besproken idee sloot tevens goed aan bij de ontwikkelingen omtrent de nieuwe welzijnswet (Wmo-wet) en er was een duidelijke link met het project Integrale aanpak eenzaamheid Opsterland, die oa. aandacht besteedt aan kwetsbare groepen en hun sociale netwerk (Timpaan Welzijn, 2014).

Een KeyRing Network – zoals oorspronkelijk toegepast in Engeland - is een netwerk van acht tot tien personen die dicht bij elkaar in de buurt wonen en elkaar ondersteunen waar dat nodig is. Deze personen kunnen veelal niet volledig zelfstandig wonen, vanwege een verstandelijke of andere beperking. Het netwerk kan terugvallen op een 'vrijwilliger plus' (een gespecialiseerde vrijwilliger) die op zijn of haar beurt weer kan steunen op een professional. De woonvoorzieningen van de vrijwilliger plus en de deelnemers worden op wijkniveau gecoördineerd door betrokken woningbouwverenigingen.

Op basis hiervan meldde de Gemeente Opsterland zich aan bij de Wmo-werkplaats Noord, met het doel een aan de KeyRing Network-methode verwante interventie te ontwikkelen in de Gemeente Opsterland. Tryntsje Rekker gaf een belangrijke voorzet omtrent de start en initiële vormgeving van het project met haar masterthese; 'Keyring network' in gemeente Opsterland (Rekker, 2012). Op 6 november 2012 vond een eerste aftrap plaats, waarbij het projectteam 'Keyring network' (Els Hiemstra; Partoer CMO Friesland, Willie Oldengarm; Timpaan Welzijn, Tryntsje Rekker en Trijntje Köhler; gemeente Opsterland) het idee introduceerden bij de relevante partijen in gemeente Opsterland om draagvlak te creëren, een geschikte locatie te bepalen en te inventariseren welke partijen verder betrokken konden worden bij de ontwikkeling van Buur & Co. Vanuit het lectoraat Rehabilitatie / Wmo-werkplaats Noord is Arne van den Bos toegevoegd aan de werkgroep 'KeyRing network' als onderzoeker.

Van KeyRing naar Buur & Co

Aangezien de maatschappelijke en politieke context in Engeland verschilt van Nederland (en specifiek gemeente Opsterland), kon de interventie niet één op één worden overgenomen. In augustus 2013 heeft de gemeente Opsterland opdracht gegeven aan Timpaan Welzijn om een pilotversie van een KeyRing interventie op te zetten en uit te voeren ten doel om erachter te komen of een soortgelijke interventie in de gemeente Opsterland meerwaarde heeft en zo ja, onder welke randvoorwaarden (zie ook: Projectplan Buur & Co Opsterland, Timpaan Welzijn, 2013).

Organisatiestructuur: Om tot een werkbare pilot te komen is naast het primaire projectteam (met daarin vertegenwoordigers van gemeente Opsterland, Timpaan Welzijn en Wmo-werkplaats Noord / Hanzehogeschool Groningen) een eerste schil gecreëerd met vertegenwoordigers van zorg- en welzijnsinstellingen uit de Gemeente Opsterland¹. De organisaties van de eerste schil vormen met het projectteam (waar opbouwwerker Otto Veenstra aan werd toegevoegd), de werkgroep KeyRing Network. Vervolgens heeft men de pilot 'Buur & Co' genoemd. Vanuit deze werkgroep is – onder leiding van Willie Oldengarm – toegewerkt naar de start van de eerste twee Buur & Co groepen. Vanuit deze eerste schil, die 2-maandelijks bijeenkomt, kunnen derden worden betrokken bij het project: de 2^e schil (bv. scholen en de wijkagent). De 2-maandelijke bijeenkomst dient om de voortgang van de Buur & Co netwerken te monitoren en waar nodig, bij te sturen.

Selecteren gebied: Eerst is vanuit de werkgroep besloten om in Gorredijk te starten met Buur & Co. Gorredijk was een geschikte kandidaat, aangezien de sociale cohesie in dit middelgrote dorp in vergelijking met kleinere dorpen minder was, er geen dorpssteunpunt aanwezig was en er relatief veel cliënten van zorg- en welzijnsinstellingen wonen. Vanwege het pilot-karakter van de interventie en de beperkte tijd, is ervoor gekozen om – in samenwerking met de woningbouwcorporatie – een bestaand gebied te selecteren in het centrum van Gorredijk. Hierin wijkt Buur & Co van een Keyring Netwerk af, aangezien er bij een Keyring Netwerk woonruimte wordt gecreëerd waar de begeleider van de groep woont en waar bijeenkomsten kunnen plaatsvinden. Vervolgens is in overleg met de werkgroep enkele verbonden straten in het centrum geselecteerd². De geselecteerde straten omvatten circa 300 adressen.

Initiële vorm Buur & Co: het doel van Buur & Co, de Wmo-wet indachtig, was om de sociale cohesie en samenredzaamheid te vergroten. Hierom is er voor gekozen om een heterogene groep deelnemers te creëren; zo wordt de kans gemaximaliseerd dat men elkaar kan helpen. De insteek was om geen mensen uit te sluiten voor de Buur & Co netwerken. Zowel cliënten met een psychiatrische of LVB achtergrond, als mensen die behoefte hebben aan sociaal contact of praktische hulp (of deze juist graag willen aanbieden) waren welkom. Ook is er nog nagedacht over een Buur & Co netwerk, speciaal voor ouderen.

¹ ZuidOostZorg (Schoon Thuis), Thuiszorg de Friese Wouden (wijkverpleegkundige), Talant, MEE Friesland, GGZ Friesland, ZIENN, Woningcorporatie Elkien, Timpaan Welzijn, Rode Kruis, Gemeente Opsterland (Wmoconsulente).

² De volgende straten zijn geselecteerd: Compagnonsstrjitte, Sjoelstrjitte, Houtmoune, Watse Eelkesstrjitte, Wabbe Wissestrjitte, Schansburg, Iikmoune, De Vlecke.

De concrete vorm van een Buur & Co netwerk was als volgt: de deelnemers komen circa eens in de maand bijeen op een nader te bepalen plek. Deze bijeenkomst wordt geleid door een vrijwilliger of professional. Wanneer de begeleiding door een vrijwilliger wordt verzorgd, dient er een professionele achtervang aanwezig te zijn (die kennis en ervaring heeft met betrekking tot de heterogene doelgroep).

Tijdens de bijeenkomst, die de vorm heeft van een vergadering, kan er worden geïnventariseerd wie er behoefte heeft aan welke hulp (denk bv. aan het repareren van een hek) en wie hulp kan / wil bieden. Persoonlijke gegevens worden uitgewisseld en afspraken omtrent te verlenen diensten worden gemaakt. Middels een deelnemerslijst kan de groepsbegeleider per deelnemer – naast persoonlijke (contact)gegevens – bij wat men wil ‘doen’ en wat men ‘zoekt’. Zo kan snel en efficiënt vraag worden gekoppeld aan aanbod. Daarnaast is er ook ruimte om gezamenlijke initiatieven te bespreken. Vervolgens wordt een volgende bijeenkomst belegd. Daar wordt dan besproken wat er is gebeurd in de voorgaande tijd en worden nieuwe plannen gemaakt. Na de bijeenkomsten is er dan nog tijd om in informele sfeer verder bij te praten.

Werven deelnemers: Middels een 2-sporenbeleid zijn deelnemers / geïnteresseerden geworven voor Buur & Co netwerk(en). Het 1^e spoor was middels de organisaties die deel uit maakten van de werkgroep. Zij werden gevraagd om in hun netwerk - en binnen het geselecteerde geografische gebied - na te gaan welke cliënten zij geschikt achten voor een buur en co netwerk en hen hiervoor te vragen. Het 2^e spoor was middels een huis aan huis actie, uitgevoerd door professionele krachten. Flyers (zie bijlage 1) werden eerst verspreid in het gebied. Daarna werd overal in de geselecteerde straten persoonlijk aangebeld om te informeren of er interesse was. Als opening na het aanbellen werd eerst gevraagd of men de flyer had ontvangen en vervolgens naar de buurtsituatie qua burenhulp en of men interesse heeft in deelname aan Buur & Co. Wanneer er op een adres geen respons was, werd daar op een later tijdstip nogmaals langsgegaan. Deze methode had als bijkomend voordeel, dat men mogelijke sociale problematiek kan signaleren en kan overbrengen aan relevante instanties.

Begeleiding: Parallel aan de werving van de deelnemers werd in de regionale huis-aan-huis krant (“de Woudklank”) en in de vrijwilligersvacaturebank (www.vrijwilligersopsterland.nl) advertenties geplaatst om vrijwilligers te werven ter begeleiding van de netwerken (zie bijlage 3). Het idee was om eerst de groepen vanuit Timpaan Welzijn te begeleiden, vanuit een bekende locatie: ‘de Skans’ in Gorredijk. De begeleiding (in eerste instantie Otto Veenstra) treedt op als voorzitter en organisator van de bijeenkomst en is meer ondersteunend dan sturend van aard. De begeleiding houdt het overzicht omtrent de wensen en behoeften van de groep, houdt presentie bij en informeert wanneer men absent is, verbindt mensen en coördineert de voortgang van de bijeenkomsten en de te ondernemen activiteiten. Alle deelnemers kunnen buiten de bijeenkomsten om een beroep doen op de begeleiding indien nodig.

Start Buur & Co bijeenkomsten

Middels het 2-sporen beleid waren er circa 30 aanmeldingen. De eerste startbijeenkomst vond plaats in oktober 2013. Hier waren circa 20 geïnteresseerden aanwezig. Onder begeleiding van 4 medewerkers van Timpaan Welzijn (die tevens het 2^e wervingsspoor hadden verzorgd) en 1 cliënt begeleider van Talant werd meer verteld over Buur & Co, en werd alvast geïnventariseerd wat ieders drijfveren waren om mee te doen en wat men voor hulpvragen / aanbod had. Na deze plenaire informatie bijeenkomst, vond de eerste Buur & Co bijeenkomst plaats in november in de Skans waarbij 2 netwerken van start gingen. Hier waren meerdere vertegenwoordigers vanuit de eerste schil aanwezig. Er was toen slechts 1 reactie op de vrijwilliger vacatures; deze persoon werd echter ongeschikt bevonden, dus werd besloten om tijdens deze pilot de begeleiding vanuit Timpaan te behouden. Middels een feedbackloop rapporteerde de begeleider telkens terug naar de werkgroep om zo de voortgang te monitoren en beslissingen te nemen omtrent de voortgang. In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksvragen en de doelstelling uiteengezet, die zijn gehanteerd om de pilot Buur & Co te evalueren.

H2: Doelstelling en Onderzoeksvragen

Doel van het onderzoek:

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de werkwijze en de werking van de pilot interventie Buur & Co, teneinde middels aanbevelingen bij te dragen aan de ontwikkeling van een nieuwe werkwijze in het kader van Welzijn Nieuwe Stijl. Tevens is het streven om praktijkkennis te verkrijgen ten behoeve van het ontwikkelen van opleidingsmodulen, die erop zijn gericht de kennis van professionals (en vrijwilligers) beter te matchen met de eisen van Welzijn Nieuwe Stijl en Wmo.

Onderzoeksvragen omtrent evaluatie van Buur & Co:

1. Hoe tevreden zijn de cliënten en professionals over het traject van het Buur & Co netwerk met betrekking tot:
 - a. De vormgeving, locatie en frequentie van de Buur & Co bijeenkomsten?
 - b. De samenstelling en de grootte van de Buur & Co groep?
 - c. De begeleiding en ondersteuning van Buur & Co?
 - d. De acties, voortvloeiende uit Buur & Co en de terugkoppeling daarvan?
2. In hoeverre past de interventie in het totaalaanbod van zorg en welzijn bij gemeente Opsterland & Wmo?
 - a. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten met andere interventies in Opsterland?
 - b. In hoeverre heeft deelname aan Buur & Co netwerken een positieve invloed op het gebied van ervaren sociale participatie, eigen kracht en algemeen welzijn van de cliënten?
3. Wat zijn de positieve en negatieve ervaringen met betrekking tot de samenwerking tussen de betrokken Buur & Co Partijen?
 - a. In hoeverre zijn de ketenpartners tevreden over de rolverdeling van de betrokken ketenpartners en de wijze waarop met elkaar is samengewerkt en gecommuniceerd?
 - b. Wat loopt wel/niet met betrekking tot de werving van de deelnemers en vrijwilligers?

Onderzoeksvragen met betrekking tot de competentiebeschrijving van vrijwilligers die eventueel begeleiding verzorgen:

4. Welke eigenschappen dient een begeleider van een Buur & Co netwerk te bezitten en aan welke randvoorwaarden dient verder worden te voldaan voor een goede begeleiding?
 - a. Welke attitude, vaardigheden en kennis zijn nodig om een Buur & Co netwerk te kunnen begeleiden?
 - b. Zijn er buiten attitude, vaardigheden en kennis nog restricties of vereisten, ter begeleiding van Buur & Co en hoe kan selectie plaatsvinden?
 - c. Welke realistische opties ter begeleiding van een Buur & Co netwerk zijn er en welke geniet de voorkeur?

H3: Methodebeschrijving

Om dit onderzoek uit te voeren, worden meerdere methodes gebruikt; literatuuronderzoek en , kwalitatief onderzoek. Specifiek voor het evaluatieonderzoek wordt gebruik gemaakt van interviews en focusgroepen.

1. Documentonderzoek:

- a. Literatuur over “KeyRing Network Engeland” (onderzoeksvraag 1).
- b. Aanwezige documentatie bij ketenpartners (onderzoeksvraag 1, 2).
- c. Sociaal psychologische literatuur over groepsprocessen, stigma, welbevinden en eenzaamheid (onderzoeksvraag 2).

2. Interviews (zie bijlage 1):

- a. Deelnemers Buur & Co en ex-deelnemers (onderzoeksvragen 1, 2 en 4)
- b. Begeleiders van de burgers vanuit de zorginstellingen (onderzoeksvragen 1, 3 en 4).
- c. Ketenpartners (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4).
- d. Vrijwilligers en Professional(s) vanuit Timpaan opgeleid (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4).

3. Focusgroepen / observaties:

- a. Buur & Co bijeenkomsten (x6) (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4).
- b. Focusgroep bij presentatie Buur & Co bij conferentie Wmo-werkplaatsen Noord 2014 (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4).

H4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de vragen, zoals geformuleerd in het vorige hoofdstuk, worden beantwoord. Vervolgens zal in hoofdstuk 5 een eindconclusie op de hoofdvragen worden gegeven. Op basis van de resultaten worden in hoofdstuk 6 aanbevelingen gedaan.

1. Hoe tevreden zijn de cliënten, vrijwilligers en professionals over het traject van het Buur & Co Netwerk: Wat loopt wel/niet met betrekking tot Buur & Co bijeenkomsten, de activiteiten die daaruit voortvloeien en de terugkoppeling?

Vormgeving, locatie en frequentie van de bijeenkomsten:

Met betrekking tot de vormgeving zijn zowel de deelnemers als de begeleiding over het algemeen tevreden. Het is echter gebleken dat de vergaderstructuur niet voor iedereen geschikt is. Voor mensen met een LVB-achtergrond is gebleken dat de structuur lastig is om de aandacht erbij te houden en dat het spanning kan verhogen. Zo gaf 1 deelnemer met een LVB achtergrond aan: “voordat ik naar de Buur & Co bijeenkomst ga, drink ik eerst een paar biertjes, anders ben ik veel te zenuwachtig”.

De locatie; De Skans, bleek een zeer geschikte. Ook bleek de frequentie van bijeenkomsten; circa 1 keer per maand, prima en afdoende. De locatie is bij iedereen bekend, er is een vergaderruimte en na de bijeenkomst is er ruimte om in informele sfeer wat verder bij te praten. Vanuit de werkgroep was het aanvankelijk het idee om wellicht na enkele bijeenkomsten, de bijeenkomsten bij de deelnemers thuis te kunnen organiseren. De praktijk bleek weerbarstiger. Het bleek dat de deelnemers moeite hadden om zo snel andere deelnemers te vertrouwen en zagen het uitnodigen van de hele groep als een inbreuk op de privacy. Zo merkte iemand op: “ja leuk, maar als ik denk dat het bij ons is, denk ik: liever niet”. Daarbij komt dat de groep relatief dynamisch is qua deelnemers (gedurende de pilot is de groepsgrootte na de fusie van de groepen geleidelijk gestegen naar 12 deelnemers, waarbij er meerdere mensen zijn af- en aangehaakt), zodat het niet gegarandeerd is, dat vertrouwen snel kan worden opgebouwd. Wanneer een deelnemer echter daadwerkelijk voorstelt om eens bij hem of haar te vergaderen, wordt dit wel verwelkomd en gezien als een positieve ontwikkeling. Temeer omdat dit wederzijds vertrouwen kan bespoedigen en men vanuit een woonsituatie hulpvragen concreet kan toelichten (men kan bv. een kapot hekje aanschouwen en inschatten wat er voor nodig is om dit te repareren).

De verwachting met betrekking tot de inhoud van Buur & Co bleek echter uiteen te lopen bij sommige potentiële deelnemers. Op basis van de getoonde film ‘Ik ben Buuv’ bij de startbijeenkomst en andere verstrekte informatie, hadden enkele deelnemers de verwachting dat zij ook actief anderen dan hun groepsgenoten gingen helpen. Zo gaf een deelnemer aan te verwachten dat ze bij de seniorenflats langs zouden gaan. Meerdere deelnemers gaven ook aan graag meer te willen doen in de wijk, zoals een deelnemer opmerkte: “bv. een buurtbarbecue of rommelmarkt organiseren, of iets doen voor de kinderen in de buurt”.

Samenstelling en grootte:

Qua samenstelling van de deelnemers en grootte van de groep bleek al snel dat de aanvankelijke indeling in twee groepen van circa 8 mensen suboptimaal was. De ene groep

was al snel 'gezelliger' dan de andere, waardoor mensen al snel te kennen gaven te willen wisselen van groep. Hierop is besloten de groepen te fuseren, mede omdat vanuit de groep hier ook naar werd gevraagd. Dit had verschillende voordelen. Ten eerste werd de inzet van de professionele begeleiding van Buur & Co efficiënter benut. Ten tweede vergrootte dit de beweegruimte van de deelnemers; het bleek al snel dat diverse deelnemers beter op konden schieten met bepaalde andere deelnemers. Ook kon zo makkelijker vraag op aanbod afgestemd worden. Een derde – gerelateerd – voordeel is dat deelnemers aangaven dat een kleine groeps grootte – en de daarmee samenhangende inflexibiliteit qua activiteitenopties – een reden was tot afhaken³ (zie voetnoot 3 voor een overzicht van de redenen tot afhaken); er gebeurde te weinig. Een groeps grootte van circa 12 deelnemers is wellicht optimaal. Deze grootte is in maart 2015 bereikt. Groter is mogelijk, vooral wanneer er meer in sub-projecten gewerkt zal worden, zodat niet iedereen altijd aanwezig hoeft te zijn bij alle bijeenkomsten.

De samenstelling van de groep is sinds het opstarten van Buur & Co binnen de werkgroep een punt van debat geweest. Enerzijds viel er iets zeggen voor een homogene samenstelling; dit is voor de deelnemers vertrouwd en de begeleiding kan zich zo specialiseren in 1 'type' deelnemers. Een groot voordeel van een heterogene groep is echter dat dit de realiteit in de wijk beter weerspiegelt en er zo veel beter vraag op aanbod kan worden afgestemd (wanneer er bv. allemaal ouderen bijeen zijn die wellicht slecht ter been zijn, kan niemand hulp aanbieden bij zware lichamelijke klussen). Om deze reden werd er gekozen voor een heterogene groep. In maart 2015 was de Buur & Co groep zeer divers (4 nationaliteiten, M/V verhouding 5/7, leeftijd variërend tussen 35 en 65 jaar) en was er tevens een groepslid met een LVB-achtergrond.

Met betrekking tot de heterogeniteit van de groep, is de LVB-achtergrond een punt van aandacht. Zoals in de beantwoording van de voorgaande deelvraag is aangegeven, bleek de vergaderstructuur suboptimaal voor deze groep. Dit leidde bij 1 LVB-er tot afhaken na twee bijeenkomsten. Een andere LVB-er (er waren in totaal 2 in de groep) kwam veelvuldig te laat op de bijeenkomsten. Ook bleek het contact met de LVB-doelgroep niet zonder problemen. Andere mensen in de groep hadden vaak moeite met communiceren en vonden het lastig om grenzen aan te geven. Zo vertelt een deelnemer: "als hij eenmaal binnen is, is het lastig om hem weer naar buiten te krijgen".

Verder bleek de groep 'mensen met een psychiatrische achtergrond' (aangedragen door instellingen) ondervertegenwoordigd te zijn. Ook was het opvallend dat er een zekere vraagverlegenheid in de groep aanwezig was. Men voelde zich toch soms ietwat bezwaard om 1 of meerdere hulpvragen in te dienen, vooral als men al eerder hulp heeft gekregen. Het is wel gebleken dat gedurende het traject er meer een sfeer is ontstaan waarbij het prima is om hulp te vragen, waardoor de vraagverlegenheid is afgenomen. De Wmo-wet indachtig is het van belang ruimte te bieden voor LVB- en mensen met een psychiatrische achtergrond. In de aanbevelingen zal hier dieper op in worden gegaan.

³ Afhaakredenen: tijdstip onpraktisch in verband met kinderen (1x), gebeurt te weinig / te weinig keus (1x), overstap naar Lets (1x), meer activiteiten voor kinderen willen organiseren (1x), voelt zich buitenstaander (1x), had meer vraag verwacht (1x), miscommunicatie (1x)

Begeleiding bijeenkomsten / ondersteuning

De begeleiding van de bijeenkomsten is verzorgd vanuit Timpaan Welzijn. De deelnemers zijn hier tevreden over. Onder de deelnemers liepen de ideeën over het optimaal begeleiden van de groep wel uiteen. Dit illustreert de uitdaging waar een Welzijn Nieuwe Stijl medewerker voor staat bij het begeleiden van een dergelijke groep: door de heterogeniteit van de groep wordt een flexibele begeleider verwacht. Enerzijds verlangt men een heldere leiderschapsrol, maar anderzijds wordt 'op je handen zitten' en een meer dienende rol gewaardeerd. Dit is tevens meer in lijn met huidige ideeën omtrent de 8 bakens van Welzijn Nieuwe Stijl (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2010) en empowerment (Bouman, 2012; Boevink, Kroon en Giessen, 2008). De huidige begeleider weet deze balans goed te houden en heeft voor bijsturing waar nodig gezorgd terwijl hij het initiatief bij de groep liet. Tevens werd er bij incidenten adequaat gehandeld; zo moest bijvoorbeeld bij onbedoelde schade tijdens een autoreparatie de verzekering worden ingeschakeld). De benodigde competenties voor het begeleiden van een Buur & Co groep worden later besproken. De vraag rijst of een Buur & Co groep adequaat door een vrijwilliger begeleid kan worden of dat de groep wellicht een zelfsturend karakter kan hebben. Voor deze pilot is het niet gelukt een vrijwilliger aan te trekken. Volgens experts is dit mogelijk, mits de vrijwilliger over de nodige competenties bezit, de groep al functioneert en er een goede achtervang aanwezig is. Hier zal in de beantwoording van de laatste onderzoeksvraag dieper op in worden gegaan.

Voortvloeiende acties en de terugkoppeling:

Er zijn allerlei acties ondernomen. Computerhulp, hekjes repareren, elektronische mankementen verhelpen, slot doorflexen, heg snoeien / tuinwerkzaamheden, gereedschap uitlenen, participeren aan de wandelvierdaagse, hulp bij auto-mankementen. Ook worden er enkel sociale activiteiten, zoals koffie drinken, ondernomen. Er klinkt een duidelijke roep voor grotere projecten. Men wil graag als groep (of subgroep) dingen doen voor de buurt, zoals een buurtbarbecue of rommelmarkt organiseren⁴. Verder was het opvallend dat de groep zich ook actief wil inzetten om meer naamsbekendheid te krijgen of de groep uit te breiden. Zo heeft een delegatie van de groep, onder leiding van de begeleider, acte de présence gegeven om Buur & Co te promoten op het 'Kom erbij' festival in het kader van de Week tegen Eenzaamheid in Gorredijk, oktober 2014. Ook wou men graag zich inzetten om nieuwe leden te werven voor Buur & Co tijdens een tweede flyer-actie in 2014. De ondernomen handelingen werden telkens de volgende bijeenkomst weer besproken.

2. In hoeverre past de interventie in het totaalaanbod van zorg en welzijn bij gemeente Opsterland & Wmo?

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten met vergelijkbare interventies:

De interventie past goed in de Integrale Aanpak Eenzaamheid Opsterland (Timpaan Welzijn, 2014). Een belangrijk aandachtspunt bij deze eenzaamheidsbestrijding is dat de doelgroep vaak moeilijk te bereiken is. Buur & Co speelt hier dankzij het 2-sporenbeleid qua werving van deelnemers goed op in, door actief in de geselecteerde buurt mensen te benaderen. Mochten mensen zich eenzaam voelen, dan is deelname aan Buur & Co een relatief laagdrempelige manier om in contact te komen met andere mensen, waarvoor pro-activiteit geen vereiste is.

⁴ Als gevolg op deze vraag, hebben er inmiddels twee rommelmarkten in Gorredijk plaatsgevonden.

‘Lets’ (Timpaan Welzijn) in gemeente Opsterland is een ruilkring waarin men diensten met andere diensten kan verruilen. Het verschil met Buur & Co is, dat Buur & Co meer een sociaal component heeft en men ook hulp kan krijgen zonder daar iets voor terug hoeven te doen. Beide interventies vullen elkaar aan. Dit is ook te zien in de deelnemersbezetting van beide interventies. Tijdens de evaluatieperiode bleek dat enkele (potentiele) deelnemers van Buur & Co naar ‘Lets’ gegaan en vice versa. Door het sociale karakter van Buur & Co en de directere link met welzijnsinstellingen lijkt deze interventie wel iets robuuster; ‘Lets’ in Gorredijk is ten tijde van schrijven opgeheven, terwijl Buur & Co steeds meer aanmeldingen krijgt.

‘Matties Vriendenkring’ (Talant, MEE-Friesland, Skûle Welzijn) is een interventie die ook is gericht op het vergroten van het sociale netwerk. De doelgroep is echter specifiek dan bij Buur & Co, namelijk jongeren met een beperking.

In oktober 2014 werd het ‘Kom erbij’-festival georganiseerd in Gorredijk in het kader van de Week tegen Eenzaamheid. Buur & Co werd hier vertegenwoordigd en paste goed in het totaal programma van de week; ze had een eigen stand en de twee deelnemers die aanwezig waren integreerden goed met de overige deelnemers en publiek.

In hoeverre heeft deelname aan Buur & Co netwerken een positieve invloed op het gebied van ervaren sociale participatie, eigen kracht en algemeen welzijn van de cliënten?

Gezien de wisselende bezetting en de kleine responsgroep van de pilot Buur & Co, was geen longitudinale meting met gevalideerde meetinstrumenten mogelijk. Uit de interviews met de deelnemers bleek dat sommige deelnemers het Buur & Co netwerk sowieso als verrijkend ervoeren. Voor anderen was dit pas het geval wanneer men daadwerkelijk iets kon doen voor een ander. In de aanbevelingen sectie wordt dieper ingegaan op manieren om dit te optimaliseren. Er kan vanuit gegaan worden dat er een preventieve werking uitgaat van deelname aan een Buur & Co netwerk; doordat het sociale netwerk vergroot wordt en er mogelijkheid wordt geboden om klussen aan te nemen of te participeren in een groter project, kan de eigenwaarde stijgen, wordt men vaardiger en kan deelname aan de groep deel uit maken van diens sociale identiteit (Baumeister ea., 1995 / 2005; Turner en Reynolds, 2010). Het gevoel dat men ergens bij hoort (‘sense of belonging’), vertegenwoordigt een fundamentele menselijke behoefte en heeft een positieve uitwerking op iemands welzijn (Maslow, 1943; Kenrick, 2010)⁵. Hierbij is het van belang dat men als groepslid wordt gehoord en dat men daadwerkelijk op tastbare wijze een bijdrage kan leveren aan het bereiken van groepsdoelen (bv. flyers uitdelen om een wijkinitiatief te promoten) en/of het beantwoorden van hulpvragen van andere groepsleden (bv. een heg knippen). Kleine, concrete doelen stellen werkt hierbij ondersteunend (Rudd, Aaker & Norton, 2014). Een bijkomend voordeel van het werken aan gezamenlijke doelen door een heterogene groep, waarbij ieder groepslid van waarde is, is dat het een stigma-reducerende werking heeft (via interpersoonlijk contact; Sherif, 1966). Zo is een vergelijkbare methode (de ‘jigsaw-methode’) gebruikt in schoolsituaties om stigma te reduceren en compassie en empathie te bevorderen (Aronson, 1978; zie ook www.jigsaw.org). De ongedwongen sfeer van Buur & Co samen met stigmareductie en saamhorigheidsgevoel kan tevens helpen om vraagverlegenheid in de groep te reduceren. Martin Seligman stelt in zijn boek over

⁵ De Buur & Co groep heeft inmiddels het idee opgevat om ook Buur & Co badges te maken voor de leden. Dit idee past zeer goed bij het creëren van een groepsidentiteit, waarbij iedereen elkaars gelijke is.

psychologisch welzijn (Seligman, 2012), dat psychologisch welzijn afhankelijk is van een vijftal gerelateerde sleutelfactoren, te weten: positieve emoties, sociale relaties, gevoel iets te bereiken (accomplishment), 'flow', en gevoel dat het leven betekenis heeft. Wanneer men binnen Buur & Co iets voor een ander kan betekenen door een klus te klaren, worden al deze punten aangesproken.

Buur & Co sluit ook goed aan bij Welzijn Nieuwe Stijl, met name baken 2: gebaseerd op de eigen kracht van de burger. Het Buur & Co netwerk socialiseert mensen in de wijk en verbindt deze met elkaar. Ook kunnen ze zo praktische vraagstukken oplossen, met een minimale hoeveelheid professionele begeleiding. In termen van de participatieladder (VNG, 2011) zorgt Buur & Co ervoor dat deelnemers zich in ieder geval op trede 3 (deelname georganiseerde activiteiten) bevinden; wanneer men klussen verricht binnen Buur & Co bevindt men zich op trede 4 (onbetaald werk).

Een gevaar bestaat echter ook dat men zich binnen een Buur & Co netwerk niet geheel geaccepteerd en/of buitengesloten voelt. Dit kan dan een averechts effect hebben op iemands welbevinden. Deze mogelijkheid is aanwezig, temeer omdat uit interviews met deelnemers is gebleken dat sociale contacten binnen de Buur & Co groep soms gevoelig liggen. Vanuit de literatuur blijkt ook dat wanneer men als groepslid afwijkt van het prototypische groepslid (bv. wanneer men een andere culturele of intellectuele achtergrond heeft), uitsluiting op de loer ligt (Williams, Forgas & von Hippel, 2005) en dat dit gevolgen heeft voor algemeen welbevinden (Crocker & Quinn, 2000). De implicaties hiervan worden bij de aanbevelingen verder uitgewerkt.

Vanuit de medewerkers van zorginstellingen is niet direct gebleken dat zij ontlast werden in hun zorg voor hun cliënten door Buur & Co. Dit effect is wellicht meer indirect; wanneer een cliënt het naar zijn of haar zin heeft in een Buur & Co netwerk, zal dit invloed hebben op zijn of haar welzijn, waardoor er minder problemen de kop op zullen steken in de toekomst. Dit beamen de deelnemers van Buur & Co dan ook. Ook kunnen er binnen Buur & Co klussen worden verricht, waarvoor de ontvanger daarvan anders professionele betaalde hulp had moeten inschakelen.

Resumerend heeft Buur & Co geen direct effect op een verschuiving van 2^e naar 1^e lijn naar geen zorg. Het effect is indirect van aard; via een gevoel van saamhorigheid en zich nuttig voelen door activiteiten te ondernemen, worden sociale cohesie, eigenwaarde en sociale identiteit verstevigd. Hierdoor wordt het welzijn van de deelnemers vergroot, wat een preventieve werking heeft op psychologische problemen (Seligman, 2012). Tevens is een bijeffect van de actieve werving van deelnemers en de Buur & Co netwerken, dat zorgwekkende signalen omtrent personen in de buurt sneller kunnen worden opgepikt en via de werkgroep vergadering bij de relevante instanties terecht kunnen komen om zo tijdig te kunnen interveniëren. Een verdere opbrengst voor de Gemeente Opsterland is dat de interventie een positief effect heeft op het leefklimaat en de sociale cohesie in de buurt en het informeel uitwisselen van diensten stimuleert.

3. Wat zijn de positieve en negatieve ervaringen met betrekking tot de samenwerking tussen de betrokken Buur & Co partijen?

In hoeverre zijn de ketenpartners tevreden over de rolverdeling van de betrokken ketenpartners en de wijze waarop met elkaar is samengewerkt en gecommuniceerd?

De rolverdeling wordt als positief ervaren. De structuur met de kerngroep en eerste schil is helder en er is duidelijk omtrent de opdrachtgever en trekker van het project. De communicatie wordt bemoeilijkt door de doorstroom van leden van de kerngroep en eerste schil. Een punt van aandacht, waar hieronder ook dieper op wordt ingegaan, is dat de lijnen tussen de werkgroep Buur & Co en de begeleiders van cliënten in de wijk, korter kunnen. Ook zijn de vergaderingen niet altijd even efficiënt. Zo had bijvoorbeeld bij de KeyRing Networks, de woningbouwcorporaties een cruciale en intensieve rol, omdat er woonruimte moest worden gecreëerd voor cliënten en vrijwilligers. Bij Buur & Co is dit niet het geval en is vertegenwoordiging van woningbouwcorporaties bij vergaderingen minder urgent. Vooral in het beginstadium van de interventie is zij echter wel van grote waarde; woningbouwcorporaties hebben goed zicht op de woonsituaties en knelpunten (bv. multiprobleemgezinnen) in wijken. Hierdoor kunnen zij een goede inschatting maken van buurten waar Buur & Co van meerwaarde kan zijn. Verder kan relevante informatie doorgegeven worden aan vertegenwoordigers van de betrokken instellingen.

Wat loopt wel/niet met betrekking tot de werving van de deelnemers en vrijwilligers?

Het is niet gelukt om geschikte vrijwilligers te werven ter begeleiding van Buur & Co (zie bijlage 3 voor wervingstekst). Mede gezien het pilotkarakter van de interventie is er daarom voor gekozen om de begeleiding door een professional (opbouwwerker Otto Veenstra) te laten verzorgen. Het 2-sporenbeleid waarbij via de organisaties en via directe werving in de buurt werd geopereerd, is een succes. Vooral de buurtaanpak heeft in potentie een duidelijke link met Baken 1 en 3 van Welzijn Nieuwe Stijl ('Direct er op af' en 'Gericht op de vraag achter de vraag'). Bij de buurtaanpak is het van belang dat wijkbewoners een realistisch (dus niet te hoog, idealistisch) beeld krijgen van Buur & Co om teleurstelling te voorkomen

Over het algemeen zijn vrij weinig mensen vanuit organisaties voorgedragen. De initiële startgroep van Buur & Co bevatte twee mensen met een LVB-achtergrond. Vanuit vertegenwoordigers van organisaties kwam naar voren dat Buur & Co meer gepromoot had kunnen worden onder dagelijkse cliëntbegeleiders en dat Buur & Co nog niet veel naamsbekendheid geniet, waardoor cliëntbegeleiders hier minder snel op in springen. Met betrekking tot mensen met een psychiatrische achtergrond kan hier ook meer aandacht aan besteedt worden. Gerelateerd aan bovenstaande kwam uit de interviews met de organisaties uit de eerste schil naar voren dat het idee achter Buur & Co, het doel ervan, en de meerwaarde ervan voor alle partijen, duidelijker naar voren gebracht kon worden tijdens de vergaderingen waarin het 2-sporenbeleid uiteen werd gezet.

Verder is er nog een aandachtspunt met betrekking tot het 2-sporen beleid: de kans dat mensen dubbel worden benaderd. Zelfstandig wonende cliënten krijgen veelal het advies om terughoudend te reageren op vreemde mensen die aan de deur komen. Het is daarom van belang dat cliënten in de wijk vooraf weten dat ze benaderd zullen worden en dat dit

met ze wordt besproken via hun begeleider. Dit benadrukt het belang van een goede communicatie tussen de Buur & Co werkgroep en dagelijkse begeleiders van cliënten.

Met betrekking tot het geografische gebied waarbinnen er geworven wordt, is het algemene beeld dat vergroting van het gebied voordelen heeft (meer mensen kunnen in de Buur & Co groep), maar ook nadelen: de groepsidentiteit kan verwateren en mensen gaan minder snel bij elkaar op bezoek, waardoor de ongedwongen, spontane sfeer in het geding kan komen. Een oplossing kan zijn om het geografische gebied flexibel te houden: het kan vergroot worden indien nodig (wanneer de groep te klein dreigt te worden).

Naast het 2-sporen wervingsbeleid, zijn bestaande activiteiten / interventies in Gorredijk ook goede bronnen van deelnemers. Zo hebben zich via het wekelijkse 'Taalcafé' van Timpaan Welzijn ook meerdere nieuwe deelnemers bij Buur & Co aangemeld.

4. Welke eigenschappen dient een begeleider van een Buur & Co netwerk te bezitten en aan welke randvoorwaarden dient verder worden te voldaan voor een goede begeleiding?

Welke attitude, vaardigheden en kennis zijn nodig om een Buur & Co netwerk te kunnen begeleiden?

Onderstaand in tabel 1 staan de benodigdheden uitgesplitst in vaardigheden, attitude en benodigde kennis, verkregen uit interviews met professionals. Daarbij dient te worden opgemerkt dat er veelal een overlap is tussen deze drie elementen van een competentie. Zo zijn bepaalde vaardigheden aan te leren door het volgen van een cursus (waar kennis wordt overgebracht) of vloeien voort uit jarenlange ervaring. Zo kan 'Oog hebben voor nuance', het gevolg zijn van een jarenlange ervaring met het omgaan met een bepaalde problematiek.

Tabel 1: index van vaardigheden, attitudes en kennis, benodigd voor begeleiding Buur & Co

Vaardigheid	Attitude	Kennis
Empathisch	Empathisch	LVB
(Levens) ervaring in welzijnswerk	Enthousiast	Psychiatrische achtergrond
Vanuit eigen kracht van deelnemers denken	Proactief	Weten wanneer professional in te schakelen / grenzen bepalen
Oog hebben voor nuance	Teamwerker ipv. solistisch	Kennis van de wijk in kwestie
Oplossingsgericht	Oplossingsgericht	
Geduldig	Niet-dominant / 'naast deelnemers staan'	
Communicatief	Flexibel	
Goed luisteren		
Professioneel mbt. privacy		
Organisatorisch sterk		

Zijn er buiten attitude, vaardigheden en kennis nog restricties of vereisten ter begeleiding van Buur & Co en hoe kan selectie van vrijwilligers plaatsvinden?

Door de veranderende groepssamenstelling en de verschillen qua persoonlijkheid en bagage in de Buur & Co groepen, is het relatief lastig om deze te begeleiden. Flexibiliteit en bereikbaarheid zijn van belang. Daarom is het aan te raden dat de begeleider ook in de gemeente woont. Tevens is het van belang dat de begeleider van een groep vanaf de oprichting – of afsplitsing van een groep – aanwezig is. Zo kan deze meegroeien met de groep en vertrouwen verdienen en/of behouden. Het is geen vereiste dat de begeleider in de wijk zelf woont. Dit heeft wel als voordeel dat de bereikbaarheid groot is. Partijdigheid kan echter wel een issue worden bij conflicten in de buurt.

Bij een eventuele selectie van een vrijwilliger als begeleider is het aan te raden een rollenspel te doen. Veel van de vereiste eigenschappen van de begeleider hebben te maken met een houding / attitude. Deze zijn over het algemeen niet makkelijk aan te leren en men bezit vaak niet over voldoende zelfinzicht om in te schatten of men voldoet aan de juiste houding. Een rollenspel omtrent een typische situatie tijdens de Buur & Co interventie biedt in dit geval uitkomst; zo kunnen assessoren inschatten of de kandidaat geschikt is.

Welke realistische opties ter begeleiding van een Buur & Co netwerk zijn er?

Er zijn eigenlijk drie opties voor de begeleiding:

- Optie 1 is dat het blijft zoals de begeleiding is begonnen: professionele begeleiding vanuit Timpaan of een andere zorginstelling.
- Optie 2 is begeleiding door een vrijwilliger, waarbij de vrijwilliger een selectieprocedure heeft doorgemaakt, is getraind op relevante eigenschappen of vaardigheden en waarbij er sprake is van een duidelijke professionele achtervang. Een student met een relevante opleiding (Social Work of een andere sociale opleiding zoals MWD/SPH) zou ook kunnen fungeren als vrijwilliger (bv. tijdens zijn of haar stageperiode). Het voordeel hiervan is, dat deze studenten affiniteit met de doelgroep hebben en onderlegd zijn op het gebied van (begeleiding van) de doelgroep en ontwikkelingen op het gebied van zorg- en welzijn (met inbegrip van de Wmo-wet)
- Optie 3 is dat de begeleiding vanuit de groep wordt verzorgd. Hierbij kan men denken aan een roulerend voorzitterschap. Deze vorm van begeleiding dient eveneens voorzien te worden van een heldere professionele achtervang, waarbij de begeleider vaste contactmomenten met een professional heeft, die eveneens bereikbaar is bij crisissituaties (de inschatting is dat dit circa 50 uur op jaarbasis inhoudt)⁶. Deze vorm is eigenlijk vergelijkbaar met optie 1. Enkel begeleiding vanuit de groep wordt afgeraden. Uit expertinterviews is gebleken dat initiatieven met zo'n structuur snel 'doodbloeden' en dat groepsvorming binnen de groep en uitsluiting relatief snel kunnen ontstaan.

⁶ Hier wordt ten tijde van schrijven (november 2015) al met succes enkele maanden mee geëxperimenteerd, waarbij een professional aanwezig is bij de bijeenkomsten.

H5: Conclusies & aanbevelingen

1. Hoe tevreden zijn de cliënten, vrijwilligers en professionals over het traject van het Buur & Co Netwerk: Wat loopt wel/niet met betrekking tot Buur & Co bijeenkomsten, het functioneren van de groep, de activiteiten die daaruit voortvloeien en de terugkoppeling?

De deelnemers en begeleiding zijn tevreden over het netwerk. Er zijn dan ook allerlei activiteiten ontplooid. Tevens zit de groepsgrootte in de lift. Er was een significant aantal afhakers. Als afhaakredenen werd genoemd dat de structuur te vergaderachtig was, er te weinig te doen was, er meer werd verwacht qua 'ook anderen helpen' of meer in de buurt bezig zijn met grotere projecten. Activiteiten die voortvloeien zijn vooral huiselijke klussen en informele sociale bijeenkomsten. Een aantekening hierbij is dat dit ook fout kan gaan (bv. een autoreparatie waarbij materiële schade werd opgelopen). Hierbij is het van belang dat professionele begeleiding dit medieert. De terugkoppeling van de Buur & Co bijeenkomsten richting werkgroep is zeer helder; van elke Buur & Co bijeenkomst en daaruit voortvloeiende acties worden notulen gemaakt. Deze worden vervolgens besproken in de werkgroep. De professionals zijn eveneens tevreden. De begeleider van de Buur & Co groep vervult zijn rol met veel enthousiasme.

Aanbevelingen:

- Verwachtingen-management van potentiële deelnemers omtrent Buur & Co bij uitrollen verdient aandacht. Het is dan zaak om niet hoge doelen te stellen. Het uitgangspunt dient 'gezelligheid en hulp bieden aan elkaar op wijkniveau' te zijn. Vanuit dit uitgangspunt kunnen specifiekere projecten worden opgezet.
- Het 2-sporenbeleid omtrent de werving van deelnemers werkt prima. Hier kan nog meer uitgehaald worden door bij deur-aan-deur werving een sociale kaart mee te nemen. Zo kan de ontmoeting ook worden benut om mogelijke andere problemen te signaleren (deze kunnen dan bij een volgende werkgroep bijeenkomst worden gemeld aan de relevante instanties / gebiedsteams).
- Een grotere Buur & Co groep (circa 12 leden) creëren met ruimte voor deelinitiatieven die opgepakt kunnen worden middels subgroepen.
- Bij het ontplooiën van deelinitiatieven is het van belang om kleine haalbare doelen op te stellen en deze indien nodig af te stemmen met andere activiteiten in de buurt (bv. wanneer er een buurt bbq wordt georganiseerd).
- Buurtcentrum als primaire locatie aanhouden.
- Mogelijk kunnen bij nieuwe initiatieven vrijwilligers instromen; bij voorkeur wordt een vrijwilliger in een zo vroeg mogelijk stadium bij de groep geïntroduceerd en altijd in overleg met de groep.
- Speciale aandacht voor LVB en psychiatrische achtergrond. Bij deze doelgroep is een goede communicatie tussen Buur & Co begeleider, de cliënt en de cliënt begeleiders van belang om de verwachtingen omtrent hulp bieden en vragen voor alle partijen helder te krijgen. Daarbij hoeft aanwezigheid van de deelnemer bij bijeenkomsten niet verplicht gesteld te worden. MEE-Friesland geeft hieraan gerelateerde trainingen die zeer waardevol zijn gebleken voor Willie Oldengarm en Otto Veenstra (respectievelijk projectleider Buur & Co en begeleider van de Buur & Co groep).

2. In hoeverre past de interventie in het totaalaanbod van zorg en welzijn bij gemeente Opsterland & Wmo?

De interventie past goed in het totale zorgaanbod. Het maakt onderdeel uit van het langlopende programma 'Integrale aanpak eenzaamheid Opsterland' en sluit goed op aan op Welzijn Nieuwe Stijl, waarbij uitgegaan wordt van eigenkracht en samenredzaamheid. Er is een duidelijk verschil met een vergelijkbare interventie: 'Lets'. Deze is echter geënt op een 'voor wat hoort wat'- idee. Die interventie is primair functioneel en gericht op het uitwisselen van diensten.

Vanuit een theoretische invalshoek is Buur & Co eveneens passend. De basis ingrediënten die nodig zijn om welzijn, eigenwaarde, identiteit en het gevoel ergens bij te horen positief te beïnvloeden worden allemaal aangesproken middels deze interventie. Zo kan een goed functionerende Buur & Co groep een positieve invloed hebben op psychologisch welzijn van de leden, hen activeren, en de sociale cohesie in de wijk vergroten.

Aanbevelingen:

- Aanbeveling is om het verschil tussen een meer economisch georiënteerde interventie als 'Lets' en een meer sociaal georiënteerde interventie als Buur & Co nog meer uit te vergroten en te benadrukken.
- De directe verbinding tussen de deelnemers van Buur & Co en de gemeente versterken door het gebiedsteam te betrekken bij een Buur & Co bijeenkomst. Zo kunnen wensen en behoeften met betrekking tot het organiseren van activiteiten op wijkniveau aan elkaar worden gekoppeld en krijgt de groep meer het idee werkelijk serieus genomen te worden op organisatorisch niveau.
- In relatie met bovenstaande kan meer energie gestoken worden in het uitrollen van buurtevenementen en het koppelen van Buur & Co aan Wmo-diensten, mogelijk in samenspraak met het gebiedsteam / Wmo-consulent.

3. Wat zijn de positieve en negatieve ervaringen met betrekking tot de samenwerking tussen de betrokken Buur & Co partijen?

De samenwerking en communicatie verliep goed. De belangrijkste issue was dat lijntjes korter kunnen met begeleiders in het veld met betrekking tot het tweede wervingsspoor van deelnemers (via instellingen). De organisatiestructuur is helder.

Aanbevelingen:

- De lijnen tussen de Buur & Co werkgroep en de cliënt (begeleiders) kunnen korter. Een oplossing hiervoor zou zijn om daadwerkelijk cliënt begeleiders te laten participeren in de werkgroep-vergaderingen. Middels de contactpersonen van de verbonden organisaties uit de werkgroep kan er contact opgenomen worden met de dagelijkse begeleiders, waarvan hun cliënten in het Buur & Co gebied woonachtig zijn.
- Link met mensen met psychiatrische achtergrond sterker maken, wellicht door cliënt begeleiders direct te laten participeren in de werkgroep.
- Meer promotie van Buur & Co onder de betrokken organisaties om zo de naamsbekendheid te vergroten. Hiervoor dienen concrete afspraken gemaakt te

worden omtrent het motiveren van dagelijks begeleiders van cliënten om Buur & Co onder de aandacht te brengen.

- Strategischer vergaderen; niet alle werkgroepleden hoeven noodzakelijk bij alle vergaderingen aanwezig te zijn.

4. Welke eigenschappen dient een begeleider van een Buur & Co netwerk te bezitten en aan welke randvoorwaarden dient verder worden te voldaan voor een goede begeleiding?

Zie tabel 1 in resultatensectie voor de benodigde competenties. Bij voorkeur blijft een professional (in dit geval van Timpaan Welzijn) begeleider van de Buur & Co bijeenkomsten. Deze heeft een directe lijn met de verantwoordelijke organisatie, neemt deel aan de werkgroep om zo direct te kunnen communiceren met werkgroepleden, de Gemeente en cliënt begeleiders. Tevens kan hij ingrijpen bij conflicten en kan door ervaring en contacten doodbloeden van de groep voorkomen worden. Vrijwilligers (geworven of vanuit de groep zelf) kunnen idealiter ingezet worden om deelinitiatieven voor te zitten. Ten tijde van schrijven (mei 2015), probeert men een hybride vorm uit, waarbij de voorzitter van de bijeenkomsten uit de groep afkomstig is en de professional (Otto Veenstra, Timpaan Welzijn) op de achtergrond aanwezig is. De eerste geluiden hierover zijn positief.

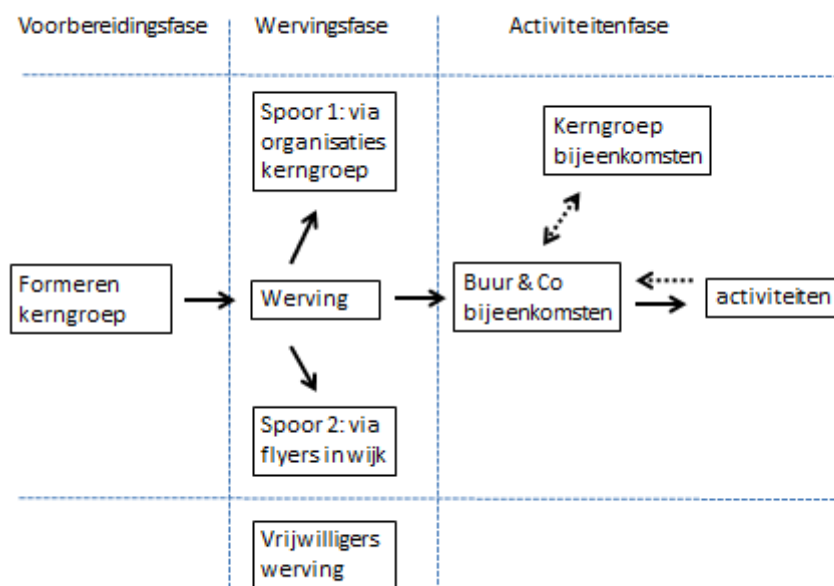
Aanbevelingen:

- Vrijwilligers werven, parallel laten lopen aan huidige activiteiten. Hierbij kan er geput worden uit bestaande databanken en kunnen er advertenties geplaatst worden in buurtkranten. Ervaring met doelgroep vanuit arbeidsverleden of studie is een pré.
- De vrijwilliger dient een selectieprocedure te hebben doorgemaakt (inclusief bij voorkeur een rollenspel zodat een inschatting gemaakt kan worden van de houding van de vrijwilliger) en een palet aan trainingen (oa. omgang met LVB doelgroep, kennis van sociale kaart, Welzijn Nieuwe Stijl) dient beschikbaar te zijn.
- De professionele begeleider fungeert als achtervang voor de vrijwilliger(s).
- Wanneer er een deelproject wordt gestart, kan vanuit de professionele begeleiding een inschatting gemaakt worden of dit vanuit de deelnemersgroep geleid kan worden (door een groepslid aan te stellen als voorzitter) of dat er een geschikte vrijwilliger aangesteld kan worden. Idealiter voegt de vrijwilliger zich in een zo vroeg mogelijk stadium bij de groep.
- Vrijwilligers kunnen eveneens ingezet worden ter werving van Buur & Co deelnemers bij het opstarten van een nieuwe groep.

H6: Stappenplan

Onderstaand wordt een checklist aangeboden met betrekking tot het opzetten en functioneren van een Buur & Co interventie. Deze kan gebruikt worden wanneer besloten wordt om de interventie uit te rollen in andere wijken / steden. De checklist is chronologisch opgedeeld in een aantal delen, zoals hieronder in figuur 1 schematisch is weergegeven.

Figuur 1: schematische weergave Buur & Co

Vorbereidingsfase

1. Formeren kerngroep en voorbereidingen treffen

- Vanuit de gemeente een hoofdverantwoordelijke instelling en een vertegenwoordiger daarvan aanstellen.
- Projectleider aanstellen en projectplan opstellen.
- Inventariseren van relevante organisaties binnen de bestaande infrastructuur (zorg- en welzijnsinstellingen, gemeente, buurtorganisaties, woningbouwcoöperaties, Wmo-consulenten)
 - o Beleggen bijeenkomst om draagvlak en commitment te creëren voor interventie.
- Daadwerkelijke kerngroep samenstellen.
- Plannen maandelijkse bijeenkomsten kerngroep
- Afspraken maken over straten / gebied / plek voor Buur & Co bijeenkomsten. Afwegingen hiervoor zijn oa. afhankelijk van:
 - o Ingeschatte potentiële winst qua sociale cohesie in het gebied.
 - o In kaart brengen clientèle zorg en welzijnsinstellingen in gedesigneerde wijken.
 - o Aanwezigheid geschikte locatie voor Buur & co bijeenkomsten.
- Inventarisatie van dagelijkse begeleiding in het Buur & Co gebied; dagelijkse begeleiding mobiliseren.
- Taken verdelen mbt. begeleiding en werving Buur & Co.

Wervingsfase

2. Werving deelnemers

- Spoor 1: flyers (zie bijlage 1) verspreiden in wijken, huis aan huis bezoeken met sociale kaart; bij voorkeur door professionals vanuit participerende welzijnsinstellingen. Benodigde skills: outreachend, flexibel, sociaal, oprechte belangstelling.
- Spoor 2: dagelijkse begeleiding clientèle maakt inschatting van geschikte deelnemers en inventariseert behoefte.
- Afstemming spoor 1 en 2 om overbevraging cliënten te voorkomen.

3. Werving vrijwilligers

- Zie voor benodigde competenties H3 en H4
- Er kan geput worden uit bestaande vrijwilligers bestanden en nieuw geworven, specifiek voor Buur & Co.
- Zie bijlage 3 voor voorbeeld wervingstekst voor vrijwilligers in media (bij voorkeur regionaal blad en/of regionale vrijwilligers vacaturebank). Deze kan worden aangepast op basis van Tabel 1.

4. Buur & Co inventarisatie bijeenkomst (Algemene bijeenkomst waar concept wordt uitgelegd aan belangstellenden vanuit de 2-sporen)

- Bij voorkeur in zelfde locatie als Buur & Co bijeenkomsten gaan plaatsvinden
- Clientèle zorg/welzijnsorganisaties bij voorkeur met begeleiders erbij
 - o Afspraken maken met begeleiding omtrent deelname / of deelnemers zelfstandig meedoet of dat begeleiding eerst aanwezig is.

- Wervingsteam spoor 1 is bij voorkeur aanwezig.
- Verwachtingen management: bijeenkomsten primair om iets te doen voor elkaar & gezelligheid, mogelijkheid voor ontwikkelen projecten in de wijk
- Inventarisatie van behoeften en wat men te bieden heeft
- Indelen groepen (12 max. per groep)
- Afspreken 1^e Buur & Co bijeenkomst

Activiteitenfase

5. Buur & Co bijeenkomsten

- Presentie van aanwezigen vaststellen.
- Inventarisatie waar men behoefte aan heeft, wat men te bieden heeft.
- Speciale aandacht LVB / Psychiatrische achtergrond.
 - o Aandacht besteden aan vergaderbehoefte.
 - o Afspraken maken met begeleiding cliëntèle mbt. zelfstandigheid cliënt.
 - o Wanneer cliënt ingezet (wil) worden voor een klus, overleggen met. begeleiding en consument van dienst om verwachtingenmanagement te stroomlijnen.
- Vraag aan aanbod koppelen.
- Afspraken maken over diensten.
- Datum prikken volgende bijeenkomst.
- Socializen / informeel contact.

6. Activiteiten

- Buur & Co deelnemers kunnen bij vragen / onduidelijkheid beroep doen op begeleiding.
- Wanneer vanuit groep behoefte is om wijk gebaseerde activiteiten te ontplooiën:
 - o Deelgroep formeren en aanstellen voorzitten daarvan (vanuit groep of vanuit vrijwilligerdatabase) (zie voor aanpak vrijwilligers H4 en 5).
- Bij terugloop deelnemers Buur & Co groep / behoefte aan meer activiteiten:
 - o Vergroten Buur & Co gebied en/of extra acties vanuit groep om Buur & Co onder aandacht te brengen.
 - o Uitnodigen Wmo-consulent / vertegenwoordiger gebiedsteam op Buur & Co bijeenkomst.

Terugkoppeling

- Terugkoppeling van activiteiten vindt plaats in volgende Buur & co bijeenkomst en in de werkgroep bijeenkomsten.

Literatuurlijst

Aronson, E. (1978). *The jigsaw classroom*. Sage: Oxford, England.

Baumeister, R. F., DeWall, C. N., Ciarocco, N. J., & Twenge, J. M. (2005). Social exclusion impairs self-regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88 (4), 589.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117 (3), 497- 529.

Boevink, W., Kroon, H. & Giesen, F. (2008). Controle herwinnen over het eigen leven. Een conceptuele verkenning van het begrip empowerment van mensen met psychische handicaps. *Tijdschrift voor Rehabilitatie*, 17 (4), 16-26.

Bouman, J. (2012). Naar het hart van empowerment: een onderzoek naar de grondslagen van empowerment van kwetsbare groepen. Opgevraagd op 15 maart 2015 van [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar%20het%20hart%20van%20empowerment%20\[MOV-177839-0.3\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar%20het%20hart%20van%20empowerment%20[MOV-177839-0.3].pdf).

Bredewold, F. (2014). *Lof der oppervlakkigheid. Contact tussen mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking en buurtbewoners*. Proefschrift Hogeschool van Amsterdam.

Crocker, J., & Quinn, D.M. (2000). Social stigma and the self: Meanings, situations, and self-esteem. In: T. Heatherton, R. E. Kleck, M. R. Hebl, & J. G. Hull (Eds.), *The social psychology of stigma*, 153-183. Guilford Press: New York

Hilhorst, P. (2012, 12 juni). Met elkaar gezonder oud. *De Volkskrant*. Opgevraagd op 10 februari 2015 van <http://www.volkskrant.nl/dossier-archief/met-elkaar-gezonder-oud~a3269554/>.

Keyring (2014). *What is KeyRing?* Opgevraagd van: <http://www.keyring.org/what-is-keyring>.

Kenrick, D. T., Griskevicius, V., Neuberg, S. L., & Schaller, M. (2010). Renovating the pyramid of needs: Contemporary extensions built upon ancient foundations. *Perspectives on Psychological Science* 5 (3), 292-314.

Maslow, A.H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370 – 96.

Rekker, T. (2012). *KeyRing, unlocking potential: 'Keyring network' in Gemeente Opsterland*. Masterthese Social Work.

Rudd, M., Aaker, J., & Norton, M. I. (2014). Getting the Most Out of Giving: Concretely Framing a Prosocial Goal Maximizes Happiness. *Journal of Experimental Social Psychology*, 54, 11–24.

Seligman, M. E. P. (2012). *Flourishing: a visionary new understanding of happiness and wellbeing*. Free Press: New York.

Sherif, M. (1966). *In Common Predicament*. Houghton Mifflin: Boston.

Turner, J. C. & Reynolds, K. J. (2010). *The story of social identity*. In T. Postmes & N. Branscombe (Eds). *Rediscovering Social Identity: Core Sources*. Psychology Press.

Timpaan Welzijn (2014). Project aanpak integrale eenzaamheid. Opgevraagd op 12 februari 2015 van: <http://timpaanwelzijn.nl/eenzaamheid/>.

Ministerie van Volksgezondheid (2010). *Brochure Welzijn Nieuwe stijl*. Opgevraagd van http://www.invoeringwmo.nl/sites/default/documenten/Brochure_WNS.pdf.

VNG (2011). *Implementatie en gebruik Participatieladder: een inventarisatie naar de stand van zaken bij 24 gemeenten en ISD-en*. Excelsior: Den Haag

Williams, F.D., Forgas, J.P., & von Hippel, W. (2005). *The social outcast: ostracism, social exclusion, rejection and bullying*. Psychology Press: New York.

Bijlage 1: Geïnterviewden

Deelnemers:

- 7 deelnemers Buur & Co
- 7 ex-deelnemers Buur & Co

Experts:

- Dr. Femmianne Bredewold (expert op gebied van buurtcontact)
- Dr. Suzanne Kuijk (expert op gebied van LVB en Wmo)

Kerngroep: Vertegenwoordigers van:

- Timpaan Welzijn; Willie Oldengarm (projectleider), Otto Veenstra (opbouwwerker)
- Talant Friesland; Harm Frootman (aanmeld - & plaatsingsmedewerker)
- Rode Kruis; Mei Hwa Khoe (coördinator)
- ZuidOostZorg; Karla van der Woude (flexconsulent)
- Friesewouden; Marije Hut (wijkverpleegkundige)
- Wmo-consulent Opsterland; Willy Donker
- GGZ-Friesland; Jan Kuipers (ervaringsdeskundige)
- MEE-Friesland; Minke Hettinga (beleidsadviseur)
- Woningcorporatie Elkien; Nelleke Hulshof (adviseur bewonerszaken)

Bijlage 2: Flyer werving Buur & Co

Buur & Co is er voor u of jou!

In onze maatschappij doen we steeds minder samen. Dat maakt het er niet altijd gemakkelijker op. Diezelfde maatschappij verwacht namelijk van jou als persoon dat je steeds meer je eigen problemen oplost. Niet iedereen is hier echter altijd toe in staat. Een klein steuntje in de rug van een buurtbewoner kan het leven een stuk aangenamer maken. Maar vooral is het leuk om niet alleen hulp te ontvangen, maar juist iets terug te kunnen doen. Iedereen heeft een talent. Het project Buur & Co wil de samenredzaamheid - groep buurtbewoners die elkaar ondersteunen - in de gemeente Opsterland bevorderen. Het project start in Gorredijk.

Wat houdt het project in?

We gaan op basis van de behoeften in het centrum van Gorredijk een aantal netwerken opzetten. Elk netwerk bestaat uit maximaal 9 personen die dicht bij elkaar in de buurt wonen en elkaar helpen waar dat nodig is. Het gaat om het ondersteunen in de meest brede zin van het woord. Het kan namelijk gewoon een praatje zijn, iemand steunen bij het vinden van een nieuwe hobby, hulp bij de computer of de hond uitlaten. Het belangrijkste van alles is dat men het leuk vindt hieraan deel te nemen. Elk netwerk valt terug op een vrijwilliger die wordt ondersteund door Timpaan Welzijn.

Wat kun je van Buur & Co verwachten?

In de maand september komt één van de medewerkers van Timpaan Welzijn (die is afgebeeld op deze folder) bij u aan de deur om u uit te nodigen voor een informatiebijeenkomst in oktober. Iedereen, jong en oud is welkom. Daarna gaan de netwerken van start.

Heb je vragen of opmerkingen?

Buur & Co is een samenwerkingsproject van gemeente Opsterland en organisaties op het terrein van wonen, zorg en welzijn. De coördinatie is in handen van Timpaan Welzijn. Heeft u nog vragen, opmerkingen of heeft u interesse, dan horen wij dat graag. U kunt contact opnemen met de opbouwwerkers Willie Oldengarm (0611301634) of Otto Veenstra (0615016842) of mailen naar info regiooost@timpaanwelzijn.nl

Willie Oldengarm

Tineke Wassenaar

Otto Veenstra

Geertje Miedema

TIMPAAN | Welzijn

Bezoekadres: Molenlaan 6a, 9244 EA Beetsterzwaag • Tel.: 0512 384040
www.timpaanwelzijn.nl • info regiooost@timpaanwelzijn.nl

Bijlage 3: Wervingstekst voor Vrijwilliger Buur & Co

Profiel Vrijwilliger Buur & Co

In september start Timpaan Welzijn in Gorredijk met het project Buur & Co. Dit project stelt zich ten doel de samenredzaamheid - groep bewoners die elkaar ondersteunen - in de gemeente Opsterland te bevorderen. Het is een samenwerkingsproject van de gemeente Opsterland en organisaties op het terrein van wonen, zorg en welzijn. Op basis van behoefte van bewoners worden een aantal netwerken opgezet. Elk netwerk bestaat uit negen personen die dicht bij elkaar in de buurt wonen en elkaar helpen waar het nodig is.

Het gaat om het ondersteunen in de meest brede zin van het woord. Het kan namelijk gewoon een praatje zijn, iemand steunen bij het vinden van een nieuwe hobby, hulp bij de computer of de hond uitlaten. Het belangrijkste van alles is dat men het leuk vindt hieraan deel te nemen.

Elk netwerk valt terug op een vrijwilliger die wordt ondersteund door Timpaan Welzijn. Per netwerk wordt gewerkt met een koppel van twee vrijwilligers.

Taken vrijwillig(st)er

Als vrijwilliger ondersteun je de deelnemers bij het zo goed mogelijk functioneren van het netwerk. Het is de bedoeling dat de deelnemers zoveel mogelijk zelf (leren) regelen. De belangrijkste taken van de vrijwillig(st)er zijn:

- In overleg met de deelnemers bijeenkomsten organiseren (eens per maand);
- Afspraken bewaken

Profiel

- enige levenservaring;
- goede contactuele eigenschappen;
- beschikken over enig invoelingsvermogen;
- vanuit mensen hun eigen kracht en talenten kunnen werken;
- het leuk vinden met verschillende doelgroepen om te gaan.

Wat wordt geboden

- training en deskundigheidsbevordering;
- organisatorische ondersteuning van een professional;
- indien nodig het kunnen inschakelen van specialistisch advies;
- onkostenvergoeding.

Voor deze vrijwilligersfunctie is een bewijs van goed gedrag vereist (onkosten worden vergoed).

Informatie

Voor meer informatie over de vrijwilligersplek kunt u contact opnemen met opbouwwerker Otto Veenstra (tel. 06 15016842) of mailen naar info regiooost@timpaanwelzijn.nl

TIMPAAN | Welzijn

Bezoekadres: Molenlaan 6a, 9244 EA Beetsterzwaag Telefoon: 0512 384040
www.timpaanwelzijn.nl Email: info regiooost@timpaanwelzijn.nl

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

TIMPAAN | Welzijn